

Nositel:

Plzeňský Prazdroj, a. s.

Bednáři Plzeňského Prazdroje

2017

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

i kvasné kádě a výrobky místních bednářů, kteří zde pomáhají uchovávat tradiční výrobu plzeňského ležáku a tak i pivovarského bednářského řemesla.

Bednáři Plzeňského Prazdroje udržují při životě zánikem ohrožené řemeslo, ale i zvyky s ním spojené. Jednotlivé výrobní postupy se i nadále předávají z generace na generaci. Vedoucím bednářské party pivovaru byl Josef Hruža, který získal v roce 2012 titul Nositel tradice lidových řemesel, v roce 2017 pak titul Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje. V červenci 2022 odešel do starobního důchodu.

Statek Bednáři Plzeňského Prazdroje byl zapsán dne 24. dubna 2017 do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Plzeňského kraje a pod názvem **Technologie pivovarského bednářství** jej ministr kultury doc. Mgr. Antonín Staněk, Ph.D., dne 20. prosince 2018 schválil k zápisu do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky. Pivovar nyní usiluje o zápis pivovarského bednářství na listinu světového nehmotného kulturního dědictví UNESCO.

foto: archiv Plzeňského Prazdroje, a. s.

Pivovarské bednářství patří mezi nejstarší tradiční řemesla zpracovávající a využívající dřevo.

Pivovar Plzeňský Prazdroj je dnes jedním z posledních míst v Evropě, kde se tradiční pivovarské bednářské řemeslo stále zachovává a nadále i rozvíjí. Bednářská parta Plzeňského Prazdroje, která v současné době čítá osm specializovaných řemeslníků, zvládá ve svojí hlavní činnosti výrobu nových kvasných kádí, ležáckých a transportních sudů, ale také jejich opravy a údržbu. To umožňuje udržovat v malém objemu tradiční způsob výroby nefiltrovaného a nepasterizovaného piva Pilsner Urquell, která začala v roce 1842 a umožňuje tak srovnávat kvalitu piva vyrobeného původní a současnou technologií.

Toto pivo zrající postaru v dubových sudech původních pivovarských sklepů slouží k trvalému porovnávání kvality piva, které zraje v moderních cylindrokónických tancích tak, aby zůstala zachována původní chuť tradičního plzeňského ležáku. Pivovarské bednářství je pro plzeňský pivovar neoddelitelnou součástí, jak se o tom může každý přesvědčit na prohlídkové trase pivovaru. Návštěvník má možnost vidět při prohlídce historického sklepního labyrintu také ležácké sudy

Nositel:

Martin Volf

Muzeum techniky a řemesel, kolovečská keramika

Kolovečská keramika rodiny Volfů

2017

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

Již od samého počátku hrnčířské výroby v Kolovči se výroba soustředila do několika rodů, mezi nimiž byl i rod Volfů. Ten od roku 1785 do dnešních dnů vyrábí nepřetržitě známou kolovečskou keramiku. Hrnčířské řemeslo se v této rodině již po sedm generací vždy předává z otce na syna. V současnosti keramiku vyrábějí poslední dvě generace: Rudolf a Martin Volfovi společně s manželkami, které výrobky malují. Dílna, ve které se dodnes vyrábí, pamatuje Františka Volfa, který ji v domě čp. 1 zřídil v roce 1898.

V roce 1925 obdržel František Volf za vystavené výrobky čestné uznání na světové výstavě v Paříži. V roce 1975 byl Rudolf Volf jmenován Mistrem lidové umělecké výroby a v roce 2001 obdržel z rukou ministra kultury titul Nositel tradice lidových řemesel. V roce 2010 byl Martin Volf oceněn titulem Živnostník roku Plzeňského kraje. V roce 2017 obdrželi oba Volfové titul Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje. Po celou dobu výroby jsou dodržovány tradiční technologické postupy. V roce 1995 bylo rodinou založeno Muzeum techniky a řemesel, kde má expozice kolovečské keramiky své místo a je takto vhodně prezentována. Navíc mají návštěvníci možnost

nahlédnout do původní, stále funkční hrnčířské dílny, kde pro ně probíhají i ukázky práce na hrnčířském kruhu.

Volfové jsou jedinými výrobci tohoto typu keramiky. Udržují živou tradici této výroby, která má i v současnosti svoji nezanedbatelnou sociální a kulturní funkci a představuje jeden z výrazných rysů národopisné charakteristiky regionu. Více než dvousetletá tradice vypovídá o vysoké autentičnosti **kolovečské keramiky** vyráběné **rodinou Volfů**.

foto: archiv Muzea techniky a řemesel Koloveč

Nositel:

Tělovýchovná jednota Sokol Postřekov, z. s.

Postřekovský masopust

2017

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

Postřekovský masopust má dlouholetou tradici. Jde o živý projev tradiční lidové kultury provozovaný nejméně od 20. let 20. století.

Postřekovský masopust je pojmem nejen na Chodsku, ale sjíždí se na něj milovníci masopustního reje z blízka i z daleka. Koná se každoročně většinou v únoru a trvá čtyři dny.

V sobotu je zahájen maškarním bálem. V neděli se koná krojovaný průvod Postřekovem, tzv. „kytičková“. Od kaple vyjde průvod s krojovanými děvčaty a mládenci. Dojdou do hotelu U Nádraží a dívky během první skladby připnou svým vyvoleným na klopou ozdobnou kytičku. Pondělí patří babskému bálu, tancovače pro dříve narozené, úterý průvodu masopustních masek a popravě Masopusta. Každý, kdo může, se obleče do kostýmu a od místní tělocvičny jde průvod přes ves na hřiště. Průvod má svou tradiční strukturu řazení masek. Ústřední postava lidové veselice, Masopust, je vycpaný a nesen na márách. Nynější masopustní průvod má poměrně novou trasu, která vede na fotbalové hřiště. Absence řeky na fotbalovém hřišti si vynutila změnu tradice. V Postřekově se Masopust netopí, ale věší. Poslední masopustní bál se rozjíždí

v úterý večer, končí po půlnoci a jeho konec znamená začátek postního období.

Tento masopustní zvyk je pevnou součástí regionálního nehmotného kulturního dědictví, který se koná každoročně za obrovského zájmu místního i vzdálenějšího obyvatelstva. Jeho příprava a organizace zaměstná v přípravném období velkou část postřekovských občanů.

Typ provedení (množství masek a organizace o masopustních dnech) i jeho časový rozsah není znám v jiné lokalitě územního prostoru Plzeňského kraje, jedná se tedy o unikát z pohledu historického i etnografického.

foto: archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Postřekov, z. s.

Nositel:

SH ČMS - Sbor dobrovolných hasičů Plánice

Staročeská svatba, masopustní průvod městem Plánice

2017

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

smluvčí, svědkové, družby a družičky, různí řemeslníci, např. ševci, holiči, řezníci, pekaři a další. V průvodu nechybí kočár s koňským spřežením, kde za doprovodu kočích sedí hraběnka, hrabě a páže. Průvod uzavírá cikánský vůz, provázený cikány a cikánkami, žebrajícími dětmi, vykladači karet či věštcí budoucnosti. Masopustní průvod navštíví nejdříve dům ženicha, kde po práci smluvčích a menším občerstvení svatebčanů se tito zapojí do průvodu, který pokračuje do bydliště nevěsty a odtud městem zpět do Spolkového domu. V průvodu bývá cca kolem 150 masek a krojovaných osob. Masopustní veselí pokračuje večerní taneční veselící začínající cca kolem 17.00 hodiny ve Spolkovém domě a končící v nedělních ranních hodinách.

foto: archiv SH ČMS - Sboru dobrovolných hasičů Plánice

Staročeská svatba, masopustní průvod městem Plánice, kterou pořádá každých pět let zdejší Sbor dobrovolných hasičů, má místnímu obyvatelstvu a návštěvníkům připomínat, jak takový obřad probíhal dříve. Patrně vznikl jako reflexe masopustního období coby času veselí a svateb jako výsledek spolkové činnosti plánických občanů.

Příprava masopustního průvodu začíná již v říjnu předchozího roku, kdy obyvatelé Plánice plánují, kdo půjde za jakou postavu či masku. K úplnému zpřesnění masek pak dojde na konci listopadu a v měsících prosinci a lednu se intenzivně připravují masky, popř. i přesný program průvodu. Některé masky mají občané uloženy doma. Kroje byly odkoupeny sborem v roce 2011 po zrušení půjčovny v Plzni.

Účastníci a masky se scházejí o masopustní sobotě nejpozději ve 12.30 hodin ve Spolkovém domě v Plánici, kde se dooblečou, dozdobí a domaskují. Od Spolkového domu se pak průvod ve 13.00 hodin vydá městem za doprovodu dechovky a přihlízejících diváků.

Nejprve velitel Sboru dobrovolných hasičů v Plánici navolí pořadí masek a krojovaných osob v průvodu.

Ten začíná v čele se dvěma policajty, za nimiž následují

Nositel:

Divadlo ALFA, příspěvková organizace

Plzeňské loutkářství

2017

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

je divadlo spolupořadatelem festivalu Skupova Plzeň, soutěžního bienále českého profesionálního loutkového divadla se zahraničními hosty.

Plzeňské loutkářství je originální a nezaměnitelné, se silným vlivem na vývoj českého loutkářství. Hluboké zakořenění a popularita fenoménu mají za následek jeho rozvíjení a předávání z generace na generaci. I díky Plzeňskému loutkářství bylo v roce 2016 české loutkářství připsáno do reprezentativního seznamu světového nehmotného kulturního dědictví UNESCO.

foto: archiv Divadla ALFA, příspěvkové organizace

Plzeň je městem s dlouhou a slavnou loutkářskou tradicí, reprezentovanou především Loutkovým divadlem Feriálních osad a jmény lidového loutkáře Karla Nováka, „otce“ dnes světoznámých loutek Spejbla a Hurvínka prof. Josefa Skupy a jeho žáka, později autora rovněž světově proslulých loutkových filmů Jiřího Trnky. V letech 1930–1943 zde mělo základnu první profesionální loutkové divadlo s názvem Plzeňské loutkové divadlo prof. Josefa Skupy, které po válce přesídlilo do Prahy.

Divadlo ALFA vychází z této loutkářské tradice a navazuje také na Divadlo dětí, které od roku 1966 působilo v historické budově ALFY na dnešní Americké třídě. V roce 1992 se přestěhovalo do moderní budovy na Rokycanské 7 a přijalo název Divadlo ALFA. Dnešní Divadlo ALFA nabízí svá představení publiku všech generací. Široká škála představení začíná u klasických pohádek a končí u poezie Jacquese Préverta.

Patnáctičlenný soubor upřednostňuje komediální pojetí divadla, jež oživuje nevšedním způsobem domácí i zahraniční půdu. Divadlo navštívilo Slovensko, Ukrajinu, Švýcarsko, Rakousko, Maďarsko, Slovinsko, Itálii, Francii, SRN, Polsko a Japonsko. Od roku 1967

Nositel:

Spolek divadelních ochotníků v Radnicích, z. s.

Ochotnické divadlo západních Čech

2017

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

České ochotnické (později též amatérské) divadlo se formovalo od konce 18. století a postupem času se stalo nejen jedním z nejvýraznějších nositelů českého jazyka, ale i důležitým faktorem formování občanské společnosti. V roce 1969 byl založen Svaz českých divadelních ochotníků (SČDO), jehož hlavním posláním je dodnes sdružovat divadelní soubory i jednotlivé ochotníky. SČDO má celostátní působnost, je iniciátorem a vyhlásovatel řady soutěží, přehlídek, seminářů. V současné době na území České republiky pracuje sedm oblastních organizací. Západočeská oblast je tvořena Plzeňským a Karlovarským krajem a sdružuje ochotnické divadelní soubory, jak ty s bohatou historií, tak i nově založené. Též vyhlásoje postupové divadelní přehlídky a s místními pořadateli spolupracuje na jejich organizaci. Oblastní přehlídky amatérského divadla jsou důležité nejen pro setkávání západočeských ochotníků, ale také cennou zkušeností z oblasti dramaturgické, repertoárové, interpretační i technické. V západních Čechách SČDO vyhlásoje a spoluorganizuje např. přehlídku činoherního a hudebního divadla v Horažďovicích, přehlídky monologů a dialogů O Pohárek SČDO a Kandrdásek SČDO v Horšovském

Týně, přehlídku činoherního divadla pro děti Radnický dráček v Radnicích, přehlídku venkovských divadelních souborů Žlutické divadelní léto ve Žluticích. Též je organizátorem národní přehlídky divadla jednoho herce v Kaznějově.

Jedním z nejstarších spolků západočeské oblasti, ojedinělý svou nepřerušovanou kontinuitou, je **Spolek divadelních ochotníků v Radnicích**, jehož historie spadá až do roku 1850. Činnost spolku byla vždy velmi aktivní. Např. v roce 1919 uvedl 11 premiér! Výraznou osobností spolku byl v novodobé historii PhDr. Jaroslav Vyčichlo (1947–2008), herec, režisér, jednatel a od roku 1995 starosta souboru, dlouholetý člen západočeského oblastního předsednictva SČDO a od roku 2002 předseda SČDO a mimo jiné i dlouholetý ředitel Státní vědecké knihovny (později Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje). Po jeho smrti se výrazným reprezentantem radnického ochotnického spolku stal herec, režisér a organizátor veřejného života René Keller. Současným předsedou spolku je režisér, herec a scénograf Jan Kroc.

Spolek divadelních ochotníků v Radnicích pořádá každoročně tradiční Radnickou divadelní přehlídku a ve spolupráci s SČDO také výběrovou oblastní přehlídku činoherního divadla pro děti Radnický dráček.

foto: archiv Spolku divadelních ochotníků v Radnicích, z. s.

Nositel:

Divadelní soubor Štace Kaznějov, z. s.

Ochotnické divadlo západních Čech

2018

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

až k pohádkové tvorbě pro děti a mládež, oživování kulturních památek (noční prohlídky kláštera Plasy a Mariánské Týnice), a každoročního ztvárnění tradičního oživeného Betlému v ŠUTRu. Řada inscenací přitom vzniká v jejich vlastní autorské dílně, např. monodramata Frida a Argentina. K úspěšným inscenacím posledních let patří Čarokrásná ševcová, Nepohodlný indián, Cantervillské strašidlo, Něžné dámy, Past na myši, Klabzubova jedenáctka, Hříšné časy.

Kaznějovská Štace se již od roku 1980 účastní divadelních přehlídek, a to jak s monology a dialogy v Horšovském Týně, tak s pohádkami na Radnickém dráčku a s inscenacemi pro dospělé Žlutického divadelního léta či prestižní přehlídky v Horažďovicích. Některé tituly v jejich nastudování přesáhly i význam regionu a dostaly se na celostátní divadelní přehlídky. Soubor považuje za nejprestižnější úspěch trojnásobnou účast a ocenění na národní přehlídce venkovských divadelních souborů Krakonošův divadelní podzim ve Vysokém nad Jizerou s inscenacemi Cesta do pohádky a zase zpátky, Hříšné časy či Svatební cesta do Jiljí.

Od roku 2001 se v prostorách ŠUTRu koná bienále národní přehlídky Divadla jednoho herce, jehož je Štace spoluorganizátorem.

Divadelní soubor Štace Kaznějov představuje soubor s dlouholetou tradicí. Svou historii odvozuje od ochotnického spolku Kollár, který vznikl v Kaznějově 19. dubna 1896.

Současná podoba souboru funguje jako Štace Kaznějov od 1. ledna 1979, v prvopočátcích pod závodním klubem ROH Lachema, v jehož kulturním domě soubor našel potřebné technické zázemí. V současnosti (od roku 2001) působí soubor v divadelním klubu ŠUTR (Štace uvnitř této radnice) vybudovaném v suterénu Kaznějovské radnice. Zde má skvělé technické zázemí včetně světelného a zvukového vybavení. V letním období provozuje tzv. „Chrašťovickou louku“, kde se konají divadelní soustředění. Součástí souboru je dětská sekce ŠTACINKA, ve které účinkují děti v rozmezí od 3 do 15 let pod vedením zkušených členů Štace. Určujícími osobnostmi souboru jsou již 40 let dva zakládající členové, a to dramaturgyně, režisérka a vedoucí Štace Alena Svobodová a Antonín Adámek, osobitý herec, režisér a prezident spolku.

Soubor Štace má výjimečný tvůrčí rozsah od komediální i dramatické tvorby pro dospělé, přes poezii (Vysockého Zaklínače hadů, Villonovy balady)

foto: archiv Divadelního souboru Štace Kaznějov, z. s.

Nositel:

Tyjátr Horažďovice, z. s.

Ochotnické divadlo západních Čech

2018

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

amatérského divadla ve Žluticích, Přešticích, Makově, Hlavňovicích, Radnicích a na postupové Západočeské oblastní přehlídce amatérského divadla v Horažďovicích (na níž se soubor podílí také organizačně) a hned dvakrát si odnesl hlavní cenu i doporučení na národní přehlídce, a to v letech 2011 (Děčín) a 2013 (Divadelní piknik Volyně).

Součástí spolku je od roku 2006 také loutkoherecký kolektiv, jehož zakladatelem byl v roce 1923 Jan Duchoň. Loutkové divadlo se hrálo nepřetržitě až do roku 1965 a potom se na dlouhé roky odmlčelo. Až v roce 1987 skupinka místních nadšenců oprášila loutky i kulisy a dodnes dělá svými představeními radost místním dětem.

V roce 2015, kdy Tyjatr slavil 170 let od svého založení, byla historie spolku zpracována v Almanachu divadelního souboru.

foto: archiv souboru Tyjatr Horažďovice, z. s.

První divadelní představení ochotnické společnosti v Horažďovicích bylo dle dochovaných záznamů sehráno dne 12. srpna 1845, a tak se tento rok považuje za rok vzniku horažďovického divadla. Horažďovičtí patří mezi deset nejstarších aktivních ochotnických spolků v České republice, a to bez jediného přerušení činnosti.

Není bez zajímavosti, že když byl v roce 1868 z kopce Prácheň nedaleko Horažďovic na voru dopravován do Prahy základní kámen ke stavbě Národního divadla, plavby se účastnili také horažďovičtí ochotníci.

V roce 1995 se Divadelní soubor stal samostatnou organizací a v roce 2006 byl přejmenován na Tyjatr.

Tyjatr Horažďovice, z. s., má ve své historii zaznamenáno skoro 600 premiér a v jeho řadách se vystřídal velké množství nadšených a obětavých lidí. Současným předsedou spolku je Karel Šťastný, který v roce 2005 vystřídal Boženu Salákovou. Aktuálně má Tyjatr tři režiséry. Andrea Hlaváčová a Milena Straková se zaměřují převážně na komedie. Stěžejní je práce úspěšného režiséra Karla Šťastného, který absolvoval režijní školu a předává své zkušenosti souboru. Horažďovický soubor se věnuje tvorbě všech divadelních žánrů pro všechny věkové kategorie. V novodobé historii se zúčastnil přehlídek

Nositel:

Josef Kuneš, umělecký vedoucí Domažlické dudácké muziky

Dudy a dudácká muzika v Plzeňském kraji

2018

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

milostné, darebné, pijácké, robotní, nechybí ani humorná vyprávění, tzv. poudačky. Zpestřením koncertů jsou instrumentální skladby se sólovou hrou na lidové nástroje.

Zpěváci Domažlické dudácké muziky Josef Kuneš a Kamil Jindřich se stali v roce 2007 Laureáty Mezinárodního folklorního festivalu ve Strážnici za výjimečnou interpretaci chodské lidové písně. Kapelník Josef Kuneš patří mezi nejlepší české dudáky a sám jako učitel, resp. ředitel ZUŠ v Domažlicích, významně přispívá k předávání dudáckého umění dalším generacím.

foto: archiv Josefa Kuneše

Domažlická dudácká muzika patří v současnosti k nejmladším předním souborům prezentujícím chodskou dudáckou hudbu na Chodsku. Vznikla v roce 1994. Většina jejích členů jsou profesionální hudebníci, absolventi škol hudebního zaměření, středních i vysokých. Tato erudice garantuje vysokou profesionální úroveň souboru.

Hraje ve složení i tzv. malé selské muziky, tj. dudy, housle a klarinet, čímž navazuje na nejstarší tradici dudáckých kapel na Chodsku a citlivým způsobem ji dále rozvíjí. Všichni členové pocházejí z Chodska, což je dobrou zárukou jejich návaznosti na tamější interpretační styly jak v oblasti instrumentální, tak i vokální hudby. Opírají se o bohatou pramennou základnu – jednak o tištěné sbírky, jednak zápisy z terénu pořízené jejich předchůdci. Za dobu své existence Domažlická dudácká muzika navštívila řadu evropských zemí včetně Ruska a Pobaltí. Koncertovala v Japonsku, USA a Austrálii. Vydala tři profilová CD a na mnoha dalších se podílela. Jako prameny, z nichž kapela při tvorbě čerpá, i jako inspirace pro úpravy písní slouží zápisy sběratelů 19. a první poloviny 20. století, především sbírka Jindřicha Jindřicha. Repertoár Domažlické dudácké muziky obsahuje písně

Nositel:

Vlastimil Konrády, vedoucí Konrádyho dudácké muziky

Dudy a dudácká muzika v Plzeňském kraji

2018

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

S muzikou od jejího založení spolupracovaly takové osobnosti jako Jindřich Jindřich, Rudolf Svačina, Stanislav Svačina, Vladimír Baier, Jaroslav Krček, Zdeněk Lukáš a Zdeněk Bláha. O souboru vznikla řada článků a studií, jeho vliv na interpretaci chodské lidové muziky je zpracován v řadě odborných publikací.

Kapela dosud nahrála ve studiích Československého a Českého rozhlasu na 700 lidových písní a tři desítky orchestrálních skladeb. Tradičně se podílí na programu Chodských slavností v Domažlicích, je pravidelným účastníkem Mezinárodního folklorního festivalu ve Strážnici a Mezinárodního dudáckého festivalu ve Strakonici. Z významných zahraničních účastí lze jmenovat Mezinárodní festival mládeže a studentstva v Moskvě, či Folklorní slavnosti v Llangollenu ve Velké Británii.

Konrádyho dudácká muzika zásadně ovlivnila styl hry chodských a západočeských dudáckých kapel a je dodnes vzorem svojí vysokou interpretační úrovní.

Konrádyho dudácká muzika byla založena v Domažlicích v roce 1955. Hraje v obsazení velké dudácké muziky – dvoje dudy, Es klarinet, B klarinet, housle a kontrabas. Zpracovává lidové písně a instrumentální melodie dolního a horního Chodska, především ze sbírky Jindřicha Jindřicha. Vzniku tohoto muzikantského seskupení předcházela řada podnětů přímo z terénu, a to zejména díky působení tří vynikajících chodských dudáckých muzik té doby: muziky Rudolfa Svačiny z Domažlic, Jiřího Frišholze z Trhanova a Jana Tomajera ze Kdyně, ve kterých převážně hrávali starší muzikanti.

Již v letech 1952–1954 založil Antonín Konrády (*1931) v Pardubicích a v Havlíčkově Brodě dva vojenské národopisné soubory nazvané Psohlavci. Po návratu z vojny se pak seznámil se Zdeňkem Bláhou (*1929), muzikantem a redaktorem plzeňského rozhlasu. Tak vzniklo dudácké duo a konečně v roce 1955 Konrádyho dudácká muzika.

V současné době na B klarinet hraje syn Antonína Konrádyho Vlastimil, na Es klarinet Roman Kaas, na kontrabas Zdeněk Bláha, na housle Jaroslav Lucák, na dudy Antonín Konrády. S kapelou zpívají Ivana Červená, Lenka Turníková a další vynikající dudák Václav Švík.

foto: archiv Antonína Konrádyho

Nositel:

Národopisný soubor Postřekov, z. s.

Dudy a dudácká muzika v Plzeňském kraji

2018

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

Národopisný soubor Postřekov je patrně nejstarším folklorním souborem na Chodsku. Jeho vznik je připisován k roku 1933, kdy spoluzakladatelé souboru Jiří Lang „Toml“, Josef Kuželka „Kubijáček“ a Jan Volfík „Řakom“ po slavnosti nazvané Chodský den překročili k jeho ustanovení. V rámci této oslavy, kdy se v Postřekově sešlo na 17.000 návštěvníků, hornochodští prezentovali legendární „Chodskou svarbu“, Chodské obžínky a také ukázky tanců. Tím se naplnily snahy o založení národopisného souboru.

Od svého založení má soubor stejnou strukturu, tj. dudáckou muziku a taneční skupinu prezentující vždy současně starší a mladší generaci tanečníků (tzv. „starý ha mladý“), což umožňuje prezentovat písně a hlavně tance charakteristické pro jednotlivé generace. Do roku 1959 doprovázela soubor Frišholcova dudácká muzika z Trhanova, od roku 1960 má vlastní dudáckou muziku. Hudební úpravy vytvořili Jiří Kajer, Zdeněk Bláha a Vladimír Baier.

V současné době se kapela pod vedením dudáka Richarda Vísnera programově věnuje oživení starších nástrojových sestav chodské lidové hudby, zejména tzv. malé selské muziky (dudy, housle, Es klarinet), hrají však také

v obsazení tzv. čtyřky (dudy, housle, Es a B klarinet) a velké selské muziky, tj. s kontrabasem, B klarinetem a houslovými kontry. Soubor při svých vystoupeních prezentuje folklor regionu horní Chodsko, které se rozkládá v podhaltravském pásmu Českého lesa. Písně a tance doplňuje inscenacemi rodinné i výroční obřadnosti. Trvale úspěšné a pro soubor příznačné je pásmo chodské svatby. Materiály čerpají z pramenů i z tradice se snahou o maximální míru autenticity. Počet dospělých členů se pohybuje kolem 40, přičemž k tomu je nutno započítat ještě o něco vyšší počet dětí, neboť soubor má také dětskou složku. O další růst souboru se v posledních letech postarali zejména významní chodští zpěváci a tanečníci Hana a Jiří Kopicovi a Antonín Kuželka.

Soubor se zúčastnil řady festivalů doma i v zahraničí, v roce 1983 se stal laureátem Mezinárodního folklorního festivalu ve Strážnici, podílel se na tvorbě videoprojektu NÚLK Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska. Spolupracoval s filmem, televizí i rozhlasem. Krásu chodských krojů a písniček, ale i temperament chodských tanečníků z Postřekova již obdivovalo Rakousko, Maďarsko, Polsko, Německo, Francie, Itálie, Chorvatsko i USA.

foto: archiv Národopisného souboru Postřekov, z. s. (autor: Zdeněk Zrůst)

Nositel:

Spolek přátel dolního Chodska, z. s.

Dudy a dudácká muzika v Plzeňském kraji

2018

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

Chodský soubor Mrákov pracuje od roku 1961, založili ho Jan Hoffman a Adam Nejdla z Mrákova a Antonín Kaše ze Starého Klíčova. Zejména v počátcích spolupracovali se znalci chodského národopisu Rudolfem Svačinou a Vladimírem Baierem. Dlouholetým vedoucím souboru byl Josef Nejdla st. V současné době je soubor součástí národopisného Spolku přátel dolního Chodska.

Původně tanečnický doprovod dechová hudba Čerchovanka a Konrádyho dudácká muzika, od roku 1978 mají vlastní dudáckou kapelu. Muzika hraje ve složení: dudy v ladění Es, Es klarinet, B klarinet, housle a kontrabas. Kromě původní muzikantské sestavy se souborem vystupuje také dudácká kapela, kterou tvoří muzikanti o generaci mladší. Při souboru dospělých pracuje v Mrákově také dětský národopisný soubor, který od roku 1991 nese název Mráček.

Soubor zpracovává národopisné materiály dolního Chodska, zvláštní pozornost věnuje regionální dudácké hudbě, zpěvu, tanci a výroční a rodinné obřadnosti. Vystupuje v dolnochodských krojích. Přirozenost a vysoká míra autenticity je hlavním krédem mrákovského souboru. Taneční materiál čerpají z dosud živé tradice, hudební podklady jsou především ze sbírky Jindřicha Jindřicha.

Cenným zdrojem inspirace je i pozůstalost po sestřích Bílkových, švadlenách a národopisných pracovnicích z Mrákova. Soubor od svého založení pořádá v Mrákově folklorní přehlídku Chodská hyjta, dále pak vystupuje na Chodských slavnostech v Domažlicích, je častým hostem Mezinárodních folklorních festivalů ve Strážnici a Mezinárodních dudáckých festivalů ve Strakonici. Spolupracoval s televizí a filmem a natočil řadu rozhlasových snímků.

foto: archiv Spolku přátel dolního Chodska, z. s.

Nositel:

Plzeňský lidový soubor Mladina, z. s.

Dudy a dudácká muzika v Plzeňském kraji

2018

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

osobností, kromě již zmíněných zejména Josef Krček, Jiří Ica Pospíšil, Zdeněk Šmíd, autoři choreografií Libuše Hynková, Eva Rejšková, Alena Skálová či Gustav Voborník.

Od svého založení se soubor účastní nejrůznějších festivalů doma i v zahraničí, mimo jiné i v USA a Japonsku.

Od roku 1986 při souboru dospělých působí dětský soubor Škodováček, dnešní Mladinka, s vlastní dudáckou muzikou a od roku 2001 seniorský soubor Skanzen Škoda Plzeň.

foto: archiv Plzeňského kraje (autor: Zdeněk Vaiz)

Plzeňský lidový soubor Mladina vznikl v roce 1954 a až do roku 1994 nesl název Škoda, resp. Soubor písní a tanců při ZK ROH Škoda. U jeho zrodu stáli Jaroslav Edel, Madla Klementová, Draha Horáková a Josef Nehonský. Do roku 1962 byl součástí i pěvecký sbor.

V současnosti má soubor taneční a hudební složku, dudáckou muziku v obsazení housle, violy, kontrabas, B klarinety, zobcová a příčná flétna a dudy. Mladina je navíc součástí širšího uměleckého projektu Český tanec. Ve vedení dudácké muziky Škoda a Mladina se vystřídal takové osobnosti jako Jaromír Bažant, Miroslav Šmíd, Jaroslav Krček, Josef Vršecký, Václav Švík, Josef Fiala, Jiří Štrunc, Martin Kaplan, Zdeněk Kopecký, Jaroslava a Milan Smolovi a Jan Voves. Mezi přední zpěváky patřili Jaromír Horák, Jaroslava Krčková, Jitka Ouřadová a Václav Švík. Díky zaměření na chodskou, plzeňskou a jihočeskou lidovou hudbu znamená precizní a umělecky nosné působení dudácké muziky souboru Škoda/Mladina významný příspěvek k rozvoji a předávání hudební tradice těchto regionů.

Mezi kmenové programy souboru patří tance z Plzeňska, Chodska, jižních a východních Čech. Se souborem v průběhu let spolupracovala řada muzikantských

Nositel:

Soubor písní a tanců Jiskra, z. s.

Dudy a dudácká muzika v Plzeňském kraji

2018

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

Od svého založení se soubor Jiskra pravidelně účastní domácích i zahraničních festivalů, získal řadu ocenění. Spolupracuje s plzeňskou redakcí Českého rozhlasu a s Českou televizí. Podílel se na realizaci videoprojektu NÚLK Strážnice Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska (1994). Jiskra od roku 1985 každoročně pořádá Staročeský bál v Plzni, v letech 1997–2006 byla organizátorem Mezinárodního folklorního festivalu CIOFF, od roku 2007 je jeho hlavním spoluorganizátorem. Soubor má taneční, hudební a pěveckou složku.

V roce 1982 byl při souboru dospělých založen dětský soubor Jiskřička s vlastní dudáckou muzikou. V roce 2000 navíc vznikl seniorský soubor Jiskra 58.

foto: archiv Souboru písní a tanců Jiskra, z. s. (autor: Zdeněk Vaiz)

Soubor písní a tanců Jiskra vznikl v roce 1958 při ZŠ v Jablonského ulici v Plzni. Zakladateli původně dětského souboru byli Františka a Vladimír Sýkorovi, které později ve vedení vystřídal Madla Klementová. V roce 1970 přešel soubor k Závodnímu klubu ROH železničářů v Plzni (1970–1992), z Jiskry se stal mládežnický a později i dospělý soubor.

V začátcích obstarávaly doprovod tanečníků magnetofonové nahrávky, později housle a kytara. Lidová dudácká muzika vznikla v roce 1960 pod vedením Josefa Vršeckého.

Zpočátku soubor zpracovával folklor jihozápadních Čech, zčásti i Moravy a Slovenska. Od roku 1971 se zaměřuje výhradně na západní Čechy, Plzeňsko, Chodsko a Žinkovsko. Mezi významné choreografie patří Plzeňské tance (1962), O žinkovské pouti (1980), Formanskou cestou (1982), Prástky a rozprástky (1985), Filipojakubská noc (1998), Hašteření (2006), Mateníky (2008), Mlynářské rozmarné (2013). Se souborem spolupracovali František Bonuš, Madla Klementová a Daniela Stavělová. Soubor čerpá především z děl a sbírek Jiřího Pomahače, Vojtěcha Pomahače, Jindřicha Jindřicha a Oldřicha Blechy.

Nositel:

Klub tanečních souborů Rokytka, z. s.

Dudy a dudácká muzika v Plzeňském kraji

2018

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

Folklorní soubor Rokytka Rokycany, původně dětský folklorní soubor, založila při někdejším Domě pionýrů a mládeže v Rokycanech v roce 1967 Božena Auterská. Za dobu své existence se soubor obdivuhodně rozrostl do mnoha tanečních a hudebních složek. V roce 1989 se poprvé představil pod novým názvem Rokytka. Za půlstoletí v něm působila řada vynikajících muzikantů, kteří se dnes hudbě věnují profesně. Za všechny připomeňme dirigenta Divadla J. K. Tyla Pavla Kantoříka a houslistu a skladatele Jiřího Fišera. Kromě Fišera se souborem často spolupracovali naši největší odborníci v oblasti dudácké hry – Josef Režný ze Strakonice a Zdeněk Bláha z Horní Břízy či hudební folklorista Zdeněk Vejvoda, dnešní vědecký pracovník Etnologického ústavu Akademie věd České republiky. S tanečnicí pracovali domácí i externí choreografové Romana Šlapáková, Jan Malík, Zdeněk Vejvoda, Eva Rejšková, Daniela Stavělová, Věra Rozsypalová-Bláhová, Věra Svobodová a Jena Janovská.

Dudácká kapela Rokytka hraje ve složení tzv. velké dudácké muziky, tedy dvoje dudy, dva B klarinety, troje housle, kontrabas a příležitostně i flétna. Soubor se významně podílí na kulturním životě města, pro něž

pořádá pravidelná vystoupení. Byl hostem mnoha našich i zahraničních folklorních festivalů, odkud si odvezl nejedno ocenění. Kromě dospělé složky souboru v Rokycanech paralelně pracuje vždy několik dětských a mládežnických skupin s vlastními dudáckými muzikami (Sluníčko, Malé Rokytí a Rokytí, dříve také Rokytička, Hejhálek a Radeč). Zabývají se jevištní stylizací národopisných materiálů z jihozápadních Čech a Rokycanska a sdružují celkem 150 tanečniců, muzikantů a zpěváků. Folklorní soubor se tak stal významným fenoménem kulturního života města a regionu.

Soubor od svého založení často spolupracoval s Československým a Českým rozhlasem v Praze a v Plzni a s Československou televizí Praha. Od roku 1975 vznikla stovka nahrávek lidových písní a tanečních instrumentálních melodií.

Všechny rokycanské folklorní soubory jsou sdruženy v Klubu tanečních souborů Rokytka a pracují jako zájmové útvary při Domě dětí a mládeže v Rokycanech.

foto: archiv Klubu tanečních souborů Rokytka, z. s.

Nositel:

Folklórní soubor Úsměv Horní Bříza, z. s.

Dudy a dudácká muzika v Plzeňském kraji

2018

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

folklorních souborů, spolupracuje s Českým rozhlasem Plzeň a s Českou televizí. Účinkoval ve videoprojektu NÚLK ve Strážnici Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska (1994), ve filmu Amadeus (1984, režie Miloš Forman), vystoupil na festivalu Pražské jaro (1997). V současné době je soubor tvořen taneční a hudební složkou a sólisty. Hudební styl a precizní interpretace souboru Úsměv jsou vzorem všem západočeským souborům.

foto: archiv Folklórního souboru Úsměv Horní Bříza, z. s.

Folklórní soubor Úsměv Horní Bříza byl založen v roce 1958 hudebním redaktorem folklorního vysílání Československého rozhlasu v Plzni Zdeňkem Bláhou se záměrem pečovat o hudební a taneční lidové tradice Plzeňska, konkrétně jeho severní části – Hornobřízka, Plaska, Kralovicka a Dolnobělska.

Při zpracování hudebního a tanečního folkloru Z. Bláha čerpal především z vlastních sběrů, které prováděl v lokalitách na výše uvedeném území a také na Postřekovsku, Chodsku a v Pošumaví. Jako znalec lidových tradic plzeňského subregionu a člověk, který se denně pohyboval mezi tamějšími obyvateli, si mohl do svého souboru vytipovat členy, kteří na scéně působili autenticky. V tomto je a zůstane nezměnitelností souboru Úsměv.

Výrazným způsobem soubor ovlivnila Bláhova manželka Věra Rozsypalová-Bláhová, a to jako výtečná zpěvačka, tanečnice a choreografka. Výsledkem zpracování její sběratelské terénní činnosti na poli tanečního folkloru byly nápadité a vždy jemným humorem prochnuté taneční scény.

Úsměv se od svého založení účastní festivalů v tuzemsku i v Evropě, je dvojnásobným vítězem celostátní soutěže

Nositel:

Město Strážov

Strážovské krajkářství

2018

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

O krajky ze Strážova byl zájem, ale s rozvojem snadnější obživy krajkářství upadalo. Jeho zániku mělo zabránit zestátnění školy. Škola přijímala objednávky a prodávala hotové krajky. Ani to ale nezabránilo tomu, že v roce 1961 byla škola uzavřena. Souběžně se školou pracovala Komanditní společnost pro strážovské krajkářství založená 1. července 1942. Po skončení 2. světové války byla její činnost zrušena.

Krajkářky tvořily nadále dle vzorů ze školy, podvinků soudobých textilních výtvarnic a krajkářek nebo vlastních vzorů. Ve škole se začalo paličkovat opět v 80. letech 20. století. V současnosti pod vedením Jitky Jiříkové tvoří v kurzech paličkované krajky chlapani i děvčata. Paní Jiříková ve spolupráci s Městským úřadem organizuje také výstavy paličkováných krajk, zájezdy a různá setkání krajkářek. Vrcholem těchto snah je realizace a zpřístupnění nové expozice krajkářství ve Strážově dne 9. září 2022.

foto: archiv Města Strážova

Paličkování jako jedna z nejmladších textilních technik má svoje kořeny v Itálii, odkud se šířila do celého světa. Historie **Strážovského krajkářství** sahá do 18. století. První zmínka o něm je z roku 1725. Ve Strážově postupně vzrůstal počet krajkářů. Vrchol ručně paličkováných krajk nastává v 1. polovině 19. století. Paličkovali ženy, muži i děti. Koncem 19. století se projevil vliv rozvoje mnohem levnějších krajk strojových a ručně paličkováné krajky začaly upadat.

Naštěstí v 90. letech 19. století se do Strážova dostaly učitelky Městské průmyslové školy pokračovací pro dívky v Praze Marie A. Smolková a Regina Bíbová, které sbíraly doklady krajkářství pro Národopisnou výstavu československou (konala se v Praze v roce 1895) a pro svoji připravovanou knihu Krajky a krajkářství lidu slovanského v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a Uherském Slovensku. Když viděly osobitost strážovských vláčkových paličkováných krajk, ve Strážově zvaných proutkových, podaly Národní jednotě Pošumavské návrh na zřízení krajkářské školy. To se po počátečních úskalích nakonec podařilo 15. října 1896. Škola se tak na několik desítek let stala nositelkou této tradice.

Nositel:

Město Strážov

Strážovské krajčářství

2018

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

Nositel:

Divadelní spolek Jezírko Plzeň, z. s.

Ochotnické divadlo západních Čech

2019

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

a uvádět své hry. Po roce 1990 a privatizaci kulturního domu začal spolek pout' po řadě plzeňských scén, která skončila až v roce 2005 v kulturním domě Šeříkova. Od roku 1993 soubor působí pod názvem Divadelní spolek Jezírko, na památku řady představení u jezírka na Košutce, kde začala jeho historie. V tomto období se výraznou osobností stává umělecký vedoucí, herec, režisér i technik Jaroslav Pára. Pod jeho vedením hrál soubor v 90. letech zejména hry pro děti, po roce 1999 nastupují stále více představení pro dospělé, specifické jsou takzvané „velkohry“ (1995 Saracénský Čert, 1998 Starokláti) postavené pro přírodní jeviště v zámeckém parku v Křimicích a hostování na řadě scén v okolí Plzně.

V současnosti se divadlo soustředí především na hry pro dospělého diváka, kde se v dramaturgii mísí tradiční hry a moderní trendy současného divadla. Předsedou spolku je režisér a herec David Adámek.

Divadelní spolek Jezírko patří mezi nejstarší divadelní spolky v Plzni. Svoji činnost zahájil v roce 1916 (neoficiálně dříve) na Košutce pod názvem Dělnická tělovýchovná jednota na Košutce a vlastně bez přestávek působí dodnes. Souběžně od roku 1921 (neoficiálně mnohem dříve) nedaleko existoval divadelní spolek v Bolevci, s původním názvem Dělnický ochotnický soubor v Bolevci. Oba spolky je obtížné a vlastně i zbytečné oddělovat. Řada herců a režisérů působila v obou souborech, jako sousedé si pomáhali, až soubory nakonec v roce 1976 po zbourání Lidového domu v Bolevci splynuly. Divadelníci byli velmi produktivní (vyjma části válečných let bez stálé scény), uvádělo se neuvěřitelných 3 až 6 nových her ročně. Pravdou je, že se hry téměř nereprízovaly, nebylo to zvykem. Že se nejednalo o malé soubory, dokládá ustavující schůze při spojení spolků v roce 1976, na které bylo 87 aktivních členů (herců, režisérů, kulisáků, kostymérek, maskérek..., mnohdy to vše v jedné osobě).

Po sloučení soubor působil pod názvem Divadelní amatérský soubor Lucerna (dle první společné hry – Jiráskovy Lucerny) v kulturním domě na Košutce.

V 80. letech pak spíše v okolí – sál byl v havarijním stavu.

Tím začala „nejistá sezóna“, kde soubor bude zkoušet

foto: archiv Divadelního spolku Jezírko

Nositel:

Divadlo PROPADLO Plzeň, z. s.

Ochotnické divadlo západních Čech

2019

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

Soubor v minulosti spolupracoval s řadou profesionálních umělců, jako byl národní umělec Ladislav Pešek a René Přibíl. V paměti dodnes přetrvávají už legendární inscenace Lucerny či Maryši. Také herec Jiří Samek byl se souborem velmi úzce spjat režii her Drak je drak a Mandarinkový pokoj. Neocenitelná byla pro soubor také letitá spolupráce s akademickým malířem Jaroslavem Pleskalem. Nelze vyjmenovat všechny, ale je možné říci, že tyto zkušenosti se daří přenášet do herectví jednotlivých členů i samotné režie. To se projevilo i v divácky úspěšných představeních z nedávné doby jako byl Korunní svědek od Aghaty Christie nebo Hřbitovní aktovky Anny Sobotkové.

Významné 110. výročí nepřetržité existence si soubor PROPADLO v roce 2020 připomenul novou premiérou a výstavkou, která čerpala z bohatého archivu divadelního souboru, kdy byly veřejnosti představeny zakládací listiny spolku a jeho činnost spojená s hostincem U Bradů v Plzni Doudlevcích, dobové divadelní plakáty i současná práce divadelního souboru.

foto: archiv Divadla PROPADLO Plzeň, z. s.

Divadlo PROPADLO Plzeň patří mezi nejstarší soubory v kraji. Činnost souboru se opírá o letitou tradici úzce spojenou s tímto regionem, ve kterém působí. Soubor při svém založení v roce 1910 působil pod názvem Jednota divadelních ochotníků v Doudlevcích.

V 70. letech 20. století si zvolil název PROPADLO, prošel řadou míst, kde mohl hrát a zkoušet, než nakonec pevně zakotvil v divadle Dialog, které výrazně pomohl založit. Nebyla to jednoduchá cesta, ale díky obětavosti a vytrvalosti členů naplňuje Propadlo i dnes odkaz minulých generací. Zúčastňuje se městských i krajských divadelních přehlídek, pravidelně hraje v Dialogu pro dospělé, ale též pro děti, a to jak formou Mikulášských, tak zájezdových představení.

Dobrym příkladem může být spolupráce se Západočeským muzeem, kdy v jeho historické budově byla uvedena inscenace Václava Kuchynky Kratochvilná historie v režii Jiřího Samka nebo Pohádky O černém rytíři a bábě z Chlumu či Plzeňské pověsti napsané a režírované Dášou Marovičovou, pak uvedené na Historickém víkendu v Pivovarském muzeu v Plzni. Tato představení vycházela z dramaturgické koncepce PROPADLA zaměřené právě na plzeňský region.

Nositel:

Pavel Sak, kapelník Dechové kapely Kralovanka

Dechová hudba

2021

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

zakládajících členů včetně dlouholetého člena kapely a synovce bratrů Fenclových Ladislava Pícla a syna zakladatele kapely Jiřího Fencla, kapelníka).

Současnost kapely se datuje od roku 2006, kdy se kapelníkem stává Pavel Sak. Po odchodu některých starších členů se postupně vyměnila část souboru a fluktuace pokračovala i v dalších letech. V současné době má však kapela stabilní složení i repertoár (zaměřený na tradiční dechovou hudbu) a kromě akcí na území města Kralovice zajišťuje pravidelně svým koncertním vystoupením i Okresní zemědělskou výstavu na Hadačce a Národní pouť v Žihli.

foto: archiv Pavla Saka

Dechová kapela Kralovanka existuje již od roku 1926, kdy ji založili bratři Fenclové z Robčic. První vystoupení se uskutečnilo dne 2. října 1926 v Penzionu Liblín v osmičlenném složení. Repertoár, který se v následujících letech rozšiřoval, vycházel především z aranží lidových písní, typického znaku české dechové hudby.

Od roku 1937, kdy došlo k omlazení části souboru, působil vedle dechovky také tzv. univerzální orchestr, který doplnil repertoár modernějšími skladbami jako tanga, waltze, slowfoxy a foxtroty.

V roce 1970 nastoupil do kapely coby zpěvák pozdější kapelník Kralovanky (1980–1989) Václav Žákovec.

Dlouholeté úspěšné působení tanečního orchestru bylo přerušeno v roce 1980 pronikáním elektroniky do taneční hudby. Změny žánru, ale hlavně ekonomické důvody přiměly kapelníka Václava Žákovce přizpůsobit se požadavkům doby a zredukovat kapelu. Od té doby působila Kralovanka (po zakladatelích a díky rodinné tradici známá též jako hudba Fenců) opět jen jako čistě dechová hudba.

Další etapa Kralovanky nastala v roce 1989, kdy se složení souboru sestávalo většinou ze seniorů, kteří již zanechali svojí aktivní činnosti (mj. též několik potomků

Nositel:

Jaroslav Brabenec, kapelník Hornické dechové kapely Nýřaňanka

Dechová hudba

2021

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

Hornická dechová kapela Nýřaňanka byla založena roku 1932 horníky z Nýřan a okolí. Měla 40 členů a hrála na veškerých oslavách, májích a ve zmenšeném počtu také na bálech a pohřbech. Prvním kapelníkem byl Josef Gruber (*1901). Postupným odchodem starších muzikantů se kapela zmenšovala a renesance se dočkala až s rozvojem hornictví po 2. světové válce, kdy přicházejí noví hudebníci jako např. Karel Saitz, který v kapele působí dosud.

V 70. letech 20. století se kapela zúčastnila soutěže hornických dechovek v Jáchymově a několikrát hrála i v bývalé NDR. Útlum dolování na Nýřansku znamenal nutnost najít nového provozovatele, jímž se staly Komunální služby města Nýřany. Do kapely nastoupil první zpěvák, divadelní ochotník Josef Bláha, zvaný „Prášek“ a následně z tanečního orchestru Nonet druhý zpěvák a bubeník Jaroslav Brabenec. Dechovka začala vystupovat pod hlavičkou podniku Likona Nýřany jako Staročeská dechovka Nýřaňanka. Po několika letech však podnik Likona Nýřany zaniká a ve svých 85 letech končí také kapelník Josef Gruber.

Na počátku 90. let 20. století prošla kapela krizí, zaštitila ji však hudební agentura Vladimíra Vaniše,

který jí zajistil pravidelná vystoupení ve svých pořadech. Dechovka se opět hrdě hlásí ke svým hornickým kořenům. Po několika předchůdcích je kapelníkem zvolen Jaroslav Brabenec. S rozvojem činnosti kapela zavádí do repertoáru i taneční skladby pro starší generaci.

Kapela je tradiční klasickou hornickou dechovkou, ale má i bohatý repertoár tanečních skladeb. Pravidelně hraje na Dechovkových abecedách Vladimíra Vaniše v Nýřanech.

V současném složení má 13 členů včetně kapelníka a zpěváka Jaroslava Brabence a zpěvačky Vladimíry Tolarové. Nýřaňanka ovšem dodržuje i hornickou tradici. Vystupuje v klasických hornických uniformách a připomíná tak bohatou historii hornictví, a to jak uhelného na Nýřansku, tak i rudného na Stříbrsku. V Českém rozhlase Plzeň natočila dvě CD. První v roce 2009 s názvem U našeho lesíčka jako vzpomínku na manažera kapely pana Vaniše a bývalého trumpetistu pana Josefa Břejchu. Druhé v roce 2012 u příležitosti 80. výročí založení kapely nazvané 80.

foto: archiv Hornické dechové kapely Nýřaňanka

Nositel:

Sušické kulturní centrum - SIRKUS, p. o.;
zřizovatel Solovačky, dechového a tanečního orchestru ze Sušice

Dechová hudba

2021

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

Solovačka, dechový a taneční orchestr ze Sušice

Historie původního orchestru závodního klubu ROH Solo Sušice se datuje od roku 1947. Zakladatelem a kapelníkem byl Ladislav Antes. V repertoáru byla od počátku zastoupena jak klasická česká lidovka, tak populární swing. Taneční hudba měla prvky ryze české – v aranžmá např. převládala melodičnost nad zdůrazněním rytmiky. V dechovkovém pojetí vsadil orchestr Solo Sušice na zpěvnost klarinetů, výše posazené hlasy křídlovek s podbarvením hlubším a plnějším zvukem baskřídlovek i nezbytnou a nesmírně důležitou rytmičnost v podání příznavek a tuby. Tím se při jejich vystupování připomínala tradiční šumavská dechovka se zastoupením elementu českého i německého. Typickým se stal u pomalejších písní tzv. ländlerový horácký charakter. Po roce 1957 se v rámci orchestru vyprofilovaly dva soubory, ovšem personálně výrazně propojené. Jednou odnoží byl taneční orchestr pod vedením Karla Švarce, druhou klasická dechovka pod vedením Václava Bucifala. Při dechovkových koncertech hrála tato sekce převážně písně od známého sušického muzikanta Karla Polaty. V polovině 70. let 20. století odehrála kapela i několik tzv. Šumavských večerů v Lucerně, Obecním domě či na

Žofině v Praze a vystoupila na řadě družebních zájezdů v Rostocku v tehdejší NDR. Při Pošumavských pražských bálech v Lucerně hodně pomohlo jméno zpěvačky Anny Kučerové, známé z předchozího působení ve Starošumavské dechové muzice Karla Polaty.

Po roce 1979 se kapela spojila opět do jednoho celku a nadále vystupovala v kompletním obsazení, nyní již pod oficiálním názvem Solovačka.

Po roce 1980 se Solovačka pod vedením Vladimíra Kratochvíla účastnila prestižní soutěže dechových kapel Zlatá křídlovka. Kapela se několikrát objevila i v dechovkových hitparádách plzeňské redakce Českého rozhlasu U muziky s Plzeňáky. Opakovaně zvítězila v rozhlasovém klání dechovkových souborů na vlnách Českého rozhlasu Plzeň známém pod názvem O plzeňský soudek. Tradicí se staly letní promenádní koncerty Solovačky v Sušici.

Od roku 1998 se zřizovatelem souboru stalo Sušické kulturní centrum – SIRKUS a Solovačka si doplnila přídomek „městská kapela“. Na počátku nového milénia vydala kapela dvě hudební alba: Solovačka 2000 a Teče voda od Sušice.

Aktuálním kapelníkem je od roku 2014 klarinetista Václav Dušek.

foto: archiv Sušického kulturního centra – SIRKUS, p. o.

Nositel:

Jan Červený, kapelník Úhlavanky, pošumavské dechovky z Klatov

Dechová hudba

2021

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

V roce 1975 byla kapela vybrána Krajským kulturním střediskem v Plzni, aby účinkovala na Dnech družby v bývalé NDR. Od roku 1976 až dosud je kapelníkem Jan Červený, který je i stálým zpěvákem orchestru. Původně působil v kapele Akord, kde zpíval a hrál na trumpetu.

V roce 1979 získala Úhlavanka první místo v kategorii malých orchestrů v celostátní přehlídce v Přerově. Uměleckým vedoucím orchestru je od roku 2009 klarinetista Pavel Zoubek. V roce 2015 natočila kapela v novém složení album Úhlavanka – Vyhrávala kapela. Ve studiu Českého rozhlasu Plzeň natočila Úhlavanka i CD Úhlavanka 2020 a aktuální CD SEDMDESÁTKA (2021). V posledních letech kapela prošla širokou omlazovací kúrou. Na místa starších hudebníků nastoupili mladí absolventi konzervatoře, kteří mají stále angažmá v Divadle J. K. Tyla v Plzni, nebo v Plzeňské filharmonii. I díky tomu patří Úhlavanka mezi nejlepší české dechové orchestry. Standardní obsazení Úhlavanky je čtrnáct muzikantů. Základní repertoár tvoří převážně písně ze Šumavy a jižních Čech. Kromě klasické dechovky nabízí kapela i populární melodie v rytmu rock 'n' rollu, waltzu či blues. Během celého roku je kapelu možné vidět a slyšet na akcích pořádaných městem Klatovy, na Chodských slavnostech v Domažlicích, Zemi živitelce v Českých Budějovicích, poutích apod.

Úhlavanka, pošumavská dechovka z Klatov

Počátky pošumavské dechové kapely, původně s názvem Klatovanka, sahají do roku 1967, kdy ji založilo osm muzikantů v čele s klatovským trumpetistou Antonínem Bulkou. Zřizovatelem jí byla Stálá divadelní scéna v Klatovech.

V roce 1970 se novým zřizovatelem stává n. p. Zemědělské stavby Klatovy a kapela mění svůj název na Stavbařka, který užívá až do roku 1972, kdy název mění na Úhlavanku. V tomto roce uskupení přechází pod ZV ROH Západočeské mlékárny v Klatovech. Krátce se nachází u Okresní správy silnic Klatovy a znovu u Zemědělských staveb v Klatovech. Až v roce 1989 se kapela zcela osamostatnila a začala užívat dnešní název Úhlavanka, pošumavská dechovka z Klatov.

V roce 1972 v souboru začal účinkovat trumpetista František Štejnár, jehož vysoce profesionální přístup měl podstatný vliv na zvýšení kvality souboru. V Československém rozhlase natočila Úhlavanka několik hudebních snímků a zúčastnila se natáčení Československé televize v pořadu Zastavení v Klatovech. O vysoké úrovni kapely svědčí vysoké hodnocení získávané na povinných klasifikačních přehrávkách.

foto: archiv Jana Červeného

Nositel:

Městys Koloveč

Kolovečský divotvorný mlýn na báby

2021

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

tradice jsou všichni jeho občané. Pověst o Kolovečském mlýnu vznikla pravděpodobně na počátku 19. století, přičemž za první dochovaný výjev z vlastního přemílání bab na mladá děvčata v Kolovečském mlýnu je v historické literatuře považován obraz na dřevě z roku 1858, údajně uložený ve Vlastivědném muzeu Dr. Hostaše v Klatovech, p. o., který však bohužel ve sbírce muzea nebyl dohledán.

Tradice údajně vznikla na základě skutečných událostí, kdy občané Kolovče nelibě nesli, že oni – měšťané musí vozit semlít obilí do okolních vesnic. Bylo to dáno tím, že městečko nemělo dostatečný vodní tok, na němž by mohl být mlýn, zatímco každá blízká osada měla mlýny i dva. A tak jeden místní podnikavec postavil v Kolovči mlýn parní. Chtěl tak dokázat, že řemeslnická obec může mít i tento obor podnikání a že kolovečští nebudou muset již pro mouku jinam. Brzy se ukázalo, že parní mlýn nemůže konkurovat vodním klepáčům – provoz byl dražší a mouka horší. A tak kolovečští sedláci zase začali jezdit s melivem k pánům otcům „na vodě“ a do místního parního mlýna se trousily s mletím jen staré babičky – výměnkářky se svými pytlíčky obilí. Mlynáři z okolí viděli, jací zákazníci kolovečskému panu otcí zbyli, a začali roztrušovat, že babky k němu chodí, aby semlel je, a ony opět omládlý. Mlynář, bez toho již v úpadku, mlýn zrušil, ale místní chasa na posměch udělala maketu mlýna a o masopustu s ním projížděla po obci a parodovala přemílání starých bab na mladé dívky.

Jedná se o ojedinělou lidovou slavnost, taškařici spočívající v oslavě života na venkově, jejímž tématem je originální způsob omlazování něžnější poloviny obyvatelstva Kolovče prostřednictvím zdejšího divotvorného mlýna, který přemílá staré báby na mladá děvčata.

V současné době během slavnosti probíhá ochotnické představení, taškařice zasazená dějem do počátku 19. století, při kterém místní rychtář a konšelstvo, řešící na svém zasedání běžné denní problémy, rozhodnou na základě požadavků místních žen o zprovoznění divotvorného mlýna. Ten přijede, tažený párem koní, během představení na venkovní scénu. Po seřízení mlýna do něj postupně vstupují jednotlivé báby a po jejich fyzickém přemletí, zajišťovaném mlýnskou chasou, z jeho útroby vycházejí mladé dívky. Poté, co jsou uspokojeny požadavky nejžádostivějších místních žen v čele s rychtářkou, projíždí mlýn průvodem po městečku a za doprovodu muziky a diváků postupně přemílá jednotlivé zájemkyně z řad přítomných žen, které mají zájem o omlazení. Slavnost má v širokém okolí velký ohlas, zúčastňuje se jí cca 5–7 tisíc diváků, pro které je připraven bohatý doprovodný kulturní program. Hlavním pořadatelem slavnosti je městys Koloveč a nositeli

Nositel:

Městys Koloveč

Kolovečský divotvorný mlýn na báby

2021

Nemateriální kulturní dědictví Plzeňského kraje

Tento masopustní zvyk se lety přeměnil na samostatnou slavnost, při níž se jezdilo s mlýnem po městečku. Od roku 1949 se slavnost koná formou ochotnického představení na přírodní scéně v Kolovči se závěrečným průvodem po obci. Původní scénář k této lidové hře a záznam o jeho autorech se bohužel již nedochovaly. V roce 1959 však byla na základě dochované tradice zpracována nová verze scénáře, jejímiž autory byli redaktori plzeňského rozhlasu Josef Koenigsmark a Eva Reinvaldová.

Po roce 1989 tento scénář doznal postupných úprav, kterých se ujali místní ochotníci Karel Řeháček, Karel Cozl a nejnověji Martin Volf, současný principál a autor divadelních her ochotnického spolku Kolofantí, jehož členové od roku 2010 v této hře převážně účinkují společně s ostatními občany městyse Koloveč. Ve hře se objevuje množství odkazů na místní události, zvyky, nářečí i postavy a postavičky z historie obce. Mletí probíhalo v historii nepravidelně a tradice byla též na delší dobu přerušena v 50. letech 20. století s příchodem komunistického režimu. V novodobé historii této tradice, tj. od roku 1989, se mlelo v Kolovči již sedmkrát a to v letech 1991, 1997, 2000, 2005, 2009, 2014 a 2019, tedy v cca 4–5 letech intervalech.

Foto: archiv Městyse Koloveč (autor: Petr Dolejš)